

MULTIMEDIAL MUHITDA MUSTAQIL O'QISHGA RAG'BATLANTIRUVCHI RESURSLARNI YARATISH IMKONIYATLARI

Shahnoza Bahromova Munisjon qizi

OSIYO XALQARO UNIVERSITETI (BUXORO)

bahromovashahnoza5@gmail.com

+998941809700

Annotatsiya: Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari tez rivojlanayotgan hozirgi davrda ta'lim tizimida ildam o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. Rivojlangan mamlakatlar tajribasidan ma'lumki, informatizatsiya va raqamlashtirish jarayonlari nafaqat o'quv jarayonini optimallashtiradi, balki o'quvchilarning yaratuvchan va mustaqil faoliyatini yanada kuchaytiradi. Multimedia muhitida mustaqil o'qishga rag'batlantiruvchi resurslarni yaratish imkoniyatlari o'zgacha ahamiyat kasb etmoqda. Chunki bu jarayon o'quvchilar va talabalar uchun o'zlashtirish samaradorligini oshirish, bilimlarni mustahkamlash, o'z-o'zini nazorat qilish kabi muhim jihatlarni ko'zda tutadi.

Kalit so'zlar: multimediya muhit, mustaqil o'qish, rag'batlantiruvchi resurslar, interaktiv ta'lim, o'quv motivatsiyasi, elektron o'quv materiallari, o'z-o'zini nazorat qilish, vizual materiallar, ta'lim texnologiyalari, raqamli o'quv platforma.

Multimediya — bu so'z ko'p ma'noga ega bo'lib, uning mohiyati va amaliy imkoniyatlari yaxshilab o'rganilgan. Multimediya muhit – bu turli xil axborotlarni: matn, grafika, audiomaterial, video va animatsiyalarni bir muhitda jamlash va talabaning individual imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda mustaqil o'qishni tashkil etishni ko'zda tutadi. Internet va zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi bilan interaktiv multimediyali resurslar ko'paymoqda hamda ular har bir o'rganuvchiga o'zining bilim darajasiga va tezligiga mos ravishda o'qishini davom ettirish uchun

qulay muhit yaratmoqda. O'quv resurslarni yaratishda multimediya texnologiyalaridan foydalanish turli xil vositalarni uyg'unlashtirish imkonini beradi. Odatda bunday o'quv resurslarida matnli ma'lumotlar, turli vizual yordamchilar, grafik chizmalar, ovozli ko'rsatmalar va qisqa videoroliklar bir-biri bilan uyg'unlashtiriladi. Bu esa, o'z navbatida, yangi mavzularni kuchliroq tushunish, ularni anglash va samarali o'zlashtirish uchun imkoniyat yaratadi. Multimedia asosida yaratilgan elektron o'quv resurslari quyidagi afzalliklarga ega: talaba yoki o'quvchi mustaqil ravishda materialni tanlay oladi, o'zining bilim darajasiga mos yangi bilimlarni o'rganishi mumkin, o'zlashtirgan bilimni tezligini erkin belgilaydi, zarur bo'lgan fragmentlarga ko'proq e'tibor qaratadi, mustaqil ishlash va o'zini-o'zi tekshirish uchun test va mashqlar bajaradi. Eng muhimi, bunday resurslar talabadagi o'rganishga qiziqishini oshiradi, yangi bilimlarga rag'batlantiradi, mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantiradi [1].

Multimedia muhitidagi resurslarni loyihalash jarayonida o'quv maqsadlari aniq belgilanishi lozim. Chunki, talabaning mustaqil o'qishga motivatsiyasi aynan o'quv resursidagi vizual, audio va interaktiv imkoniyatlardan bevosita ta'sirlanadi. O'quv resursining tarkibiy qismlarini (matn, grafik, video, audio va interaktiv topshiriqlar) uyg'unlashtirish natijasida axborot tez va samarali hamda oddiy usullarga nisbatan osonroq o'zlashtiriladi. Resurslarni ishlab chiqishdan maqsad — o'rganishni qiziqarli, interaktiv shaklga olib chiqishdir. Shu bois zamonaviy dasturiy vositalardan, internet texnologiyalaridan foydalanish orqali nafaqat o'quvchi, balki pedagog uchun ham samarali platforma yaratiladi. Talabalarga va o'quvchilarga mo'ljallangan bunday interaktiv resurslar orqali bilimlarni mustaqil o'zlashtirish, fanlararo bog'liqliklarni anglash, analitik tafakkurni rivojlantirish va axborot texnologiyalari bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Yangi avlod o'quvchilari ko'proq ekran madaniyatiga, virtual hamkorlikka va tezkor axborot almashinuvi asosidagi muhitga moslashgan. Shu bois sodda va faqat matnga asoslangan resurslarni emas, balki interaktiv, multimedia vositalari bilan boyitilgan

muhitni yaratish zarur. Bu usul ma'lumotlarni ingl bevosita yoki tasavvuriy idrok etishga imkon beradi. Multimediali o'quv resurslari doriga, mustaqil o'rganishning asosiy tamoyillari — erkinlik, individuallashtirish va interaktivlik yetakchi o'rinni egallaydi. Multimedia muhitida o'qitishning psixologik va pedagogik asoslari ham muhim masala sanaladi. Chunki multimedia vositalari orqali taqdim etilgan axborot insonning sezgi a'zolari, xususan, ko'rish, eshitish va ushlab ko'rish orqali qabul qilinadi. Multimediali resurslar foydalanuvchilarining ko'rib-eshitish hissiyotlariga birdaniga ta'sir ko'rsatib, o'rganilayotgan materialni xotirada uzoq saqlashga yordam beradi. Interaktiv resurslarda foydalanuvchi faol harakatda bo'ladi, amaliy topshiriqlar bajaradi, xatolar ustida ishlaydi, o'z mustaqilligini rivojlantiradi [2].

Bugungi o'quvchilar muayyan zamonaviy texnologik vositalarni biladi, uyali telefon, planshet, noutbuk va kompyuterdan keng foydalanadi. Shu bois, multimedia o'quv resurslari aynan ular uchun eng mos, oddiy va o'ziga xos muhit yaratadi. Zamonaviy o'quv resurslarida moslashuvchanlik (adaptivlik) asosiy tamoyillardan biridir. Platforma foydalanuvchilar uchun zarur bo'lgan materiallarni avtomatik tarzda taklif etishi va ularni o'zlashtirilgan darajaga mos holda taqdim qila olishi kerak. Bu esa mustaqil o'rganish motivatsiyasini yuqori darajaga olib chiqadi. Psixologlar va pedagoglar ko'rsatadiki, zamonaviy o'quvchi auditoriyadagi passiv tinglovchi emas, balki faol tadqiqotchi va izlanishni yaxshi ko'radigan shaxsdir. Ayni shu xususiyatlarini rivojlantirishning eng samarali usullaridan biri bu — ta'limda interaktiv multimedia resurslaridan foydalanishdir. Ta'lim nuqtayi nazaridan qaralganda, multimedia asosidagi o'quv resurslari bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish, mustahkamlash, o'z o'rnida amaliy topshiriqlar orqali yangi mavzuni puxta o'zlashtirishni ta'minlaydi. Multimediyali resurslarni yaratishda ularning dizayni, tuzilishi, funksional imkoniyatlari, pedagogik va psixologik talablariga qat'iy rioya qilish lozim. Dizayn zamonaviy, jozibador, foydalanishda qulay va oson bo'lishi kerak. Har bir material, vizual yoki audiovizual fragment aniq o'rganish maqsadiga xizmat qilishi va ortiqcha yuklamalardan xoli bo'lishi lozim. O'quv

platformasiga kirgan talaba resurslardan foydalanib, yangi bilimlarni oson olishi, kamchiliklarini bartaraf qilishi va o'z faoliyatini baholashi uchun qulay sharoit yaratish kerak [3].

O'zlashtirish samaradorligini oshirish uchun zamonaviy multimediyali resurslarda individual yo'nalishni inobatga olish lozim. Masalan, har bir foydalanuvchi o'zining o'quv rejimi, tezligi va usullarini tanlay oladigan darajada imkoniyatlar kengaytiriladi. Har bir o'tilayotgan mavzudan so'ng qisqacha savol-javob, interaktiv mashqlar yoki turli testlar orqali bilim darajasi baholanadi va foydalanuvchi o'zining o'zlashtirish holatini nazorat qilishi mumkin bo'ladi. Bu metod nafaqat bilim saviyasini, balki o'qishga bo'lgan qiziqish va motivatsiyani ham oshiradi. Multimedia muhitida mustaqil o'qishga rag'batlantiruvchi resurslar nafaqat an'anaviy maktab va oliy ta'lim muassasalari uchun, balki masofaviy ta'lim, o'z-o'zini o'qitish, korporativ o'quv markazlari va individual rivojlanish uchun ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ilg'or mamlakatlarda ta'limning rivojlanishida multimediya resurslari asosiy yutuqlardan biri hisoblanadi. O'quvchilar o'z imkoniyati va ehtiyojiga qarab, xohlagan joyida va xohlagan vaqtda ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladi [4].

Multimedia muhitida yaratilgan o'quv resurslari yordamida talabalar va o'quvchilar yangi bilimlarni qabul qilish, eslab qolish, o'zlashtirish va amalda qo'llashda yuqori samaradorlik ko'rsatadi. Ayni paytda, multimedia texnologiyalari pedagogga ham qulayliklar yaratadi, o'quv faoliyatini monitoring qilishi, individual yondashuvni qo'llashi va har bir o'quvchiga mos ta'lim strategiyasini asoslay oladi. To'g'ri tuzilgan va barcha pedagogik talablarni hisobga olgan holda tayyorlangan multimediya resurslari o'quvchini o'ziga jalb qiladi, charchamasdan materialni o'rganishga rag'batlantiradi. Resurslarni ishlab chiqishda doimo zamonaviy pedagogik va psixologik yondashuvlardan foydalanish lozim. O'quv materiallarini vizuallashtirish, fragmentlarga ajratish, asosiy tushunchalarni ta'kidlash, interaktiv mashqlar joylashtirish va motivatsion elementlar kiritish orqali o'qishga bo'lgan

rag'batni kuchaytirish mumkin. O'quv resurslari oddiy multimedia vositalaridan tashqari, o'quv motivatsiyasi va mustaqil o'rganishning asosiy tarkibiy qismlarini qamrab oladi [5].

Xulosa:

Multimediya muhitda mustaqil o'qishga rag'batlantiruvchi resurslarni yaratish zamonaviy ta'lim sohasida muhim o'rin tutadi. Bunday resurslar o'quvchilarning bilim olish motivatsiyasini kuchaytiradi, ta'lim sifatini oshiradi hamda mustaqil ishlash, o'z-o'zini anglash, kreativ fikrlash, o'z bilimni baholash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi. Multimediya resurslarni loyihalashda ularning tuzilishi, individual yondashuvi, interaktivligi va adaptivligi alohida ahamiyat kasb etadi. Aniq maqsadlar asosida yaratilgan bu resurslar orqali o'quvchilar o'zlari uchun qulay muhitda, mustaqil va samarali ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu sababli, zamonaviy ta'lim tizimi uchun multimedia muhitida mustaqil o'qishga rag'batlantiruvchi resurslarni yaratish istiqbolli va dolzarb hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдукодилов А.А., Хаитов А.Ф., Шодиев Р.Р. "Ахборот технологиялари". Тошкент: "Ўқитувчи", 2002.
2. Гуломов С.С., Алимов Р.Х., ва бошқалар. "Ахборот тизимлари ва технологиялари". Тошкент: "Шарқ", 2000.
3. Махмудова М.А., Насирова Ш.Н. The importance of electronic education resources in the effectiveness of the lesson. Electronic Journal of Actual Problems of Modern Science, Education and Training. Урганч, № 5, 2019. - С.1-8.
4. Махмудова М.А., Носирова Ш.Н. "Электронная рабочая тетрадь как средство реализации деятельностного подхода при изучении информатики в базовом курсе". "Иктисодиётнинг тармоқларини инновацион ривожланишида ахборот-коммуникация технологияларининг аҳамияти". Республика илмий техник анжуман, Тошкент, 14–15 март, 2019, 516–518-бетлар.

5. Носирова Ш.Н., Артыков А., Махмудова М.А. "Значение системного мышления в повышении качества обучения". Международной научно-технической конференции «Перспективные информационные технологии-2018», 14–16 апреля 2018 г., Самара, стр. 1214–1217.

6. Р.Х. Алимов, О'.Т. Хайитматов, А.Ф. Хакимов, Г.Т. Юлчиева, О.Х. Азаматов, У.А. Отажанов. "Ахборот тизимлари". Тошкент, 2013.

7. Ходиев Б.Ю., ва бошқалар. "Информатика". Олий ўқув юртлари учун дарслик. Тошкент: ТДИУ, 2010.